मुक्तस्वाध्यायपीठम्
(Institute of Distance Education)
केन्द्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालय
56-57, इन्स्टीट्यूशनल एरिया, जनकपुरी,
नवदेहली-110 058

शास्त्रीसेतुः - द्वितीयपत्रम्
प्रदत्तकार्यम् (Assignment)

2021-22

पत्रम् – .... विषयः – ....

अध्येतुः नाम – .... पञ्जीकरणसंख्या – ....

अध्येतुः कृते एतत्पुस्तिकाप्रेषणदिनाङ्कः – ....

अध्येत्रा उत्तराणि विलिख्य एतत्पुस्तिकाप्रत्यर्पणदिनाङ्कः – ....

अध्येतुः हस्ताक्षरम्

मूल्याङ्कनकर्तुः नाम - ....

मूल्याङ्कनकर्त्रा एतत्पुस्तिकाप्राप्तिदिनाङ्कः - ....

मूल्याङ्कनकर्त्रा मूल्याङ्कनानन्तरं संस्थाने समर्पणदिनाङ्कः - ....

अध्येत्रा प्राप्ताङ्काः -

खण्डाः	निर्धारिताङ्काः	प्राप्ताङ्काः
खण्डः - क	20 x 02 = 40 अङ्काः	
खण्डः - ख	05 x 08 = 40 अङ्काः	
खण्डः - ग	02 x 10 = 20 अङ्काः	
	पूर्णाङ्काः - 100	प्राप्ताङ्काः -

मूल्याङ्कनपुरस्सरं परामर्शैः सह अध्येतुः कृते एतत्पुस्तिकायाः पुनःप्रेषणदिनाङ्कः - ....

मूल्याङ्कनकर्तुः हस्ताक्षरम्

स्थानम् – ....

दिनाङ्कः – ....

अध्येतुः कृते परामर्शाः,

प्रिय अध्येतः ! भवता/भवत्या पूरितं प्रदत्तकार्यम् अवलोकितम्। मूल्याङ्कनं कृतम्। मूल्याङ्कनस्य आधारेण कुत्र कुत्र भवदीयः दोषः/लोपः/विस्मृतिः/भ्रान्तिः अभवत् इति ज्ञात्वा स्वाध्यायं पुनः प्रवर्तयतु। शुभकामनाः।।

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

मूल्याङ्कनकर्तुः हस्ताक्षरम्

दिनाङ्कः ....

शास्त्रीसेतुः - द्वितीयपत्रम्

खण्डः- क

(i) अधोलिखितानां पदानां अन्त्यवर्णं लिखत- अङ्काः-1x5 = 5

क. जामाता ख. रविः ग. जगद्गुरुः घ. कन्याः ङ. गौः

(ii) अधोनिर्दिष्टानां पदानां प्रातिपदकं लिखत- अङ्काः-1x5 = 5

क. मंत्री ख. राजा ग. मनः घ. वस्तु ङ. स्वसा

(iii) प्रथमान्तशब्दानां द्विवचन-बहुवचन-रूपाणि लिखत- अङ्काः- 1x5 = 5

क. साधुः ख. पिता ग. शम्भुः घ. आत्मा ङ. अप्सराः

(iv) अधोनिर्दिष्टानां पदानां यथानिर्देशं रूपाणि लिखत- अङ्काः- 1x5 = 5

क. सरित् - द्वितीया एकवचनम्
ख. भिषक्- प्रथमा बहुवचनम्
ग. वेधाः - चतुर्थी द्विवचनम्
घ. वपुः - षष्ठी एकवचनम्
ङ. दधि - पंचमी बहुवचनम्

(v) अधोनिर्दिष्टानां शब्दानां यथानिर्देशं रूपाणि लिखत- अङ्काः- 1x5 = 5

क. कवि पुंलिङ्ग - द्वितीया एकवचनम्
ख. मति स्त्रीलिङ्ग - पंचमी बहुवचनम्
ग. मधु -नपुंसकलिङ्ग - चतुर्थी द्विवचनम्
घ. चक्षुष्नपुंसकलिङ्ग - षष्ठी बहुवचनम्
ङ. धेनु - स्त्रीलिङ्ग - तृतीया एकवचनम्

(vi) कोष्ठके प्रदत्त-धातोः लटि रूपेण रिक्तस्थानानि पूरयत- अङ्काः- 1x5 = 5

क. ....काव्यं रोचते। (कवी/कवये/कवेः)
ख. ....बालः विभेति। (कपेः/कपिः/कपयः)
ग. बालकः ....खादति। (पाणी/पाणिः/पाणिना)
घ. सः ....खनति। (भूमिम्/भूमिः/भूमिना)
ङ. अध्यापकः ....पृच्छति। (छात्रः/छात्रम्/छात्रेण)

(vii) रिक्तस्थानानि पूरयत- अङ्काः- 1x5 = 5

क. प्रकाशः कृष्णं = ...। (प्रति + वद्)
ख. बालकः आसने = ...। (उत् + स्था)
ग. महिला देवतां = ...। (प्र + नम्)
घ. बालः वृक्षतः फलानि = ...। (अव + चि)
ङ. सैनिकः पर्वतम् = ...। (आ + रुह्)

(viii) यथानिर्देशं वाक्यानि परिवर्तयत- अङ्काः- 1x10 = 10

क.	सा शिलाम् अक्षिपत् ।	(कर्मणि)
ख.	तया चित्रं दृश्यते ।	(कर्तरि)
ग.	शिष्यः स्यूतं नयति।	(कर्मणि)
घ.	गायकेन गीतं गीयते।	(कर्तरि)
ङ.	अहं मालां धारयामि।	(कर्मणि)
च.	सीता रोटिकां खादति ।	(कर्मणि)
छ.	मात्रा पुत्रः नीयते ।	(कर्तरि)
ज.	सः विद्यालयं गच्छति ।	(कर्मणि)
झ.	स्वामिन्या सेविका आदिश्यते ।	(कर्तरि)
ञ.	सुधा चित्रं लिखति।	(कर्मणि)

(ix) (अ) विशेष्यानुगुणं विशेषणं लिखत- अङ्काः- 1x5 = 5

क.	......................बालकौ विद्यालये पठतः।	(चतुर)
ख.	......................बालिका गीतं गायति।	(सुन्दर)
ग.	अहं ....फलानि खादामि।	(मधुर)
घ.	सः ....जनेन सह आगतवान्।	(वृद्ध)
ङ.	मातामही ....कथां कथयति।	(प्राचीन)

(आ) विशेष्यपदं चित्वा रिक्तस्थानानि पूरयत - अङ्काः- 1x5 = 5

क.	भवती रिक्तेषु ....।	(पात्रे/पात्रे/पात्रेषु)
ख.	सा पवित्रं ....।	(गङ्गाजलस्य/ गङ्गायाः/गङ्गाजलम्)
ग.	उत्तमां ....वयं जानीमः ।	(भगिनीम्/भगिनी/भगिन्यः)
घ.	मध्यमा ....अस्ति।	(स्थानम्/अङ्गुलिः/आत्मजः)
ङ.	सः ....ग्रामे वसति।	(वृद्धम्/ वृद्धा/ वृद्धः)

(x) मञ्जूषातः पदानि चित्वा रिक्तस्थानानि पूरयत- अङ्काः- 1x5 = 5

कौचित् ,केनचित् ,कस्मिंश्चित् ,कस्यचित् ,केषुचित्

क. .... कवेः ग्रन्थः एव ।

ख. .... नगरे पुत्रः पठिष्यति।

ग. .... मन्दिरेषु मूर्तयः न सन्ति।

घ. .... सेवकौ स्वामी दण्डितवान्।

ङ. .... प्रमाणेन एतत् सुनिश्चितम्।

(xi) श्लोकं पठित्वा पञ्च अव्ययपदानि चिनुत - अङ्काः- 1x5 = 5

यावच्च येन च यथा च यदा च यच्च,
यस्माच्च यत्र च शुभाशुभमात्मकर्म।

तावच्च तेन च तथा च तदा च तच्च ,
तस्माच्च तत्र च कृतान्तवशादुपैति।।

(xii) अधोनिर्दिष्टेषु वाक्येषु पूरणप्रत्ययान्तरूपैः रिक्तस्थानानि पूरयत - अङ्काः- 1x5 = 5

क. .... मुनिभ्यः नमः (3)

ख. .... जनाभ्यां व्याघ्रः मारितः । (2)

ग. .... छात्राः विद्यालयं न गच्छन्ति।(7)

घ. .... तिथिः प्रतिपदा कथ्यते। (1)

ङ. .... ग्रहेषु पृथिवी अन्यतमः ग्रहः। (9)

(xiii) (अ) रेखांकित-क्रियापदानि शत्रन्तरूपेषु परिवर्तयत- अङ्काः- 1x5 = 5

क. कपिः <u>खादति</u> आरोहति।
ख. बालिका <u>पठति</u> गच्छति ।
ग. भीमः <u>भ्रमति</u> खादति।
घ. धेनुः <u>पश्यति</u> चरति।
ङ. मार्गे वाहनं <u>गच्छति</u> अस्ति।

(आ) रेखांकित-क्रियापदानि-शानजन्तेन रूपेण परिवर्तयत - अङ्काः- 1x5 = 5

क. घोषणा (<u>जायते</u>) अस्ति ।
ख. मण्डपे शिवधनुः (<u>विद्यते</u>) आसीत्।
ग. रामलक्ष्मणौ <u>शोभेते</u> आस्ताम्।
घ. सभायां (<u>विद्यन्ते</u>) सर्वे "जयतु जयतु" इति उक्तवन्तः।
ङ. आशिषं (<u>याचेते</u>) तौ सर्वान् नमस्कृतवन्तौ।

<u>खण्ड - ख</u>

** सर्वे प्रश्नाः यथानिर्देशं समाधेयाः- अङ्काः- 5x4 = 20

(xiv) अधोलिखितं श्लोकं पठित्वा उत्तराणि लिखत?

क. **सेवितव्यो महावृक्षः फलच्छायासमन्वितः।**
यदि दैवात् फलं नास्ति छाया केन निवार्यते।।

अ. कः सेवितव्यः ?

आ. कीदृशः वृक्षः सेवितव्यः ?

ब. कस्याः भूषणं राजा भवति ?

स. केनापि का नैव निवार्यते?

द. कस्मात् फलं न स्यात्?

(xv) अधोलिखितं श्लोकं पठित्वा भावार्थं लिखत?

छायामन्यस्य कुर्वन्ति तिष्ठन्ति स्वयमातपे।
फलान्यपि परार्थाय वृक्षाः सत्पुरुषा इव।।

(xvi) अधोलिखितपद्यं पठित्वा सप्तमीविभक्तेः पदानि लिखत?

मनस्येकं वचस्येकं कर्मण्येकंमहात्मनाम्।
मनस्यन्यद् वचस्यन्यद् कर्मण्यन्यद् दुरात्मनाम्।।

(xvii) अधोलिखितंगद्यांशं पठित्वा उत्तराणि लिखत-

दक्षिणात्ये जनपदे काञ्ची नाम नगरी आसीत्।काञ्चीनगरीं निकषा एकः न्यग्रोधतरुः आसीत्।लघुपतनकः नाम वायसः तं तरुम् अधितिष्ठति स्म। सः एकदा तरुं निकषा कञ्चन दुरात्मानं व्याधम् अपश्यत्।तं दृष्ट्वा सः अचिन्तयत्-"धिक् एतं पापात्मानं यः प्राणिनं हन्ति।किञ्च किम् एतेन निन्दावचनेन। इदानीं वटवासिनः पक्षिणः बोधयामि, अन्यथा एषः व्याधः तान् ग्रहीष्यति"।ततः सः सर्वान् वटवासिनः पक्षिणः अबोधयत्-" भोः पक्षिणः!दुर्मनसं व्याधं पश्यत, एषः हस्ते तण्डुलान् जालं च गृहीत्वा आगच्छति।जालं प्रसार्य तण्डुलान् विकिरिष्यति।तण्डुलान् खादितं मा गच्छत,अन्यथा सर्वान् जालेन बद्ध्वा नेष्यति"।

अ. काञ्ची नाम नगरी कुत्र आसीत्?

आ. दुरात्मानं व्याधं कः अपश्यत्?

ब. वायसः कम् अधितिष्ठति स्म?

स. वायसः कान् बोधयति ?

द. "वटवासिनः पक्षिणः "इत्यत्र विशेष्य-विशेषणं च लिखत?